

JIGAR VA ULAR BILAN BOG‘LIQ KASALLIKLAR MAVZUSIDA ILMIY MAQOLA

Doniyorova Zulayho

Alfraganus universiteti Tibbiyot fakulteti

Farmasevtika yo‘nalishi 3-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17305105>

Annotatsiya:

Ushbu ilmiy maqolada jigar organining anatomik va fiziologik xususiyatlari, uning organizmdagi asosiy funksiyalari, shuningdek, jigar bilan bog‘liq kasalliklar, ularning sabablari, klinik belgilari va farmasevtik davolash usullari yoritilgan. Maqolada zamonaviy tibbiyotda jigar kasalliklariga qarshi qo‘llanilayotgan dori vositalarining tahlili, ularning farmakologik xususiyatlari ham o‘rganilgan.

Kalit so‘zlar:

Jigar, gepatit, sirroz, steatoz, farmakoterapiya, detoksikatsiya, gepatoprotektorlar, metabolizm.

Asosiy qism:

Jigar inson organizmidagi eng yirik parenximatoz organ bo‘lib, u tanadagi metabolik jarayonlarning markaziy regulyatori hisoblanadi. Jigar o‘ng qovurg‘a ostida joylashgan, o‘rtacha 1,5–1,8 kg og‘irlikka ega. U ikkita asosiy bo‘lakdan iborat: o‘ng va chap bo‘lak. Jigar hujayralari — gepatositlar, murakkab funksional tuzilishga ega bo‘lib, organizmda yuzlab kimyoviy reaksiyalarni amalga oshiradi.

Jigar asosiy vazifalari:

- Oziq moddalarning (oqsil, yog‘, uglevod) almashinuvini boshqaradi;
- Qon zaxirasini saqlaydi;
- Toksinlar, dori moddalarini zararsizlantiradi;
- Safro ishlab chiqaradi;
- Vitamin va mineral moddalarni saqlaydi;
- Gormonlar almashinuvini tartibga soladi.

****Jigar kasalliklari**** — bu organning tuzilishi yoki funksiyasi buzilishi natijasida yuzaga keladigan patologik holatlar majmuasidir. Jigar kasalliklarining asosiy turlari quyidagilar: gepatit, sirroz, steatoz (yog‘ bosish), jigar yetishmovchiligi, o‘smalar va parazitlar infeksiyalar.

****Gepatitlar**** — virusli, toksik yoki autoimmun kelib chiqishga ega bo‘lishi mumkin. Eng ko‘p uchraydigan turlari: A, B, C, D va E virusli hepatitlardir. Ularning ichida C virusli gepatit eng xavfli hisoblanadi, chunki u surunkali shaklga o‘tib, jigar sirroziga olib keladi. Gepatit B esa emlash orqali oldini olish mumkin bo‘lgan kasallikdir.

****Jigar sirrozi**** — bu jigar to‘qimalarining qayta o‘sishi va chandiqlanishi bilan kechadigan kasallikdir. U uzoq muddatli gepatit, spirtli ichimliklarni suiiste‘mol qilish yoki dori vositalarining toksik ta‘siri natijasida rivojlanadi. Sirrozning klinik belgilari: holsizlik, vazn yo‘qotish, sarg‘ayish, qorin bo‘shlig‘ida suyuqlik to‘planishi (astsit) va qon ketish holatlaridir.

****Jigar yog‘lanishi (steatoz)**** — bu jigar hujayralarida yog‘ moddalari to‘planishi bilan kechadigan holat bo‘lib, u noto‘g‘ri ovqatlanish, semirish, diabet va gormonal buzilishlar natijasida yuzaga keladi. Bu kasallik o‘z vaqtida davolanmasa, steatohepatit va sirrozga olib keladi.

****Farmasevtik yondashuv:**** Jigar kasalliklarini davolashda gepatoprotektorlar, antiviral dorilar, antioksidantlar va detoksikatsiya vositalari keng qo‘llaniladi. Gepatoprotektorlar

(masalan, Essentiale, Carsil, Heptral, Silimar) jigar hujayralarini himoya qiladi va ularning regeneratsiyasini rag'batlantiradi. Antiviral vositalar (Interferon, Sofosbuvir, Lamivudin) esa virusli hepatitlarni davolashda asosiy vosita hisoblanadi.

Bundan tashqari, parhez va sog'lom turmush tarzi jigar kasalliklarining oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Yog'li, achchiq va spirtli ichimliklardan voz kechish, oqsilga boy, vitaminli ovqatlar iste'mol qilish tavsiya etiladi.

****Zamonaviy tadqiqotlar:**** So'nggi yillarda jigar regeneratsiyasini kuchaytiruvchi biotexnologik dori vositalari ishlab chiqilmoqda. Masalan, hujayra terapiyasi va gen muhandisligi asosida yaratilgan preparatlar kelajakda jigar yetishmovchiligini davolashda katta ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, o'simliklardan olingan tabiiy gepatoprotektorlar (masalan, artishok, sutqaymoq, zerdechoy) keng o'rganilmoqda.

****Jigar transplantatsiyasi**** — og'ir darajadagi jigar yetishmovchiligida qo'llaniladigan yagona samarali usuldir. Biroq, donor yetishmasligi va immunologik muammolar ushbu davolash usulini cheklaydi. Shu bois, farmasevtika sohasida jigar hujayralarini tiklovchi sun'iy analoglar ustida ilmiy izlanishlar olib borilmoqda.

****Farmakoterapiyada jigar roli:**** Jigar organizmda dori vositalarining biotransformatsiyasini amalga oshiruvchi asosiy organdir. Shuning uchun jigar faoliyatining buzilishi dori moddalarining metabolizmiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi. Masalan, paratsetamolning ortiqcha dozasi jigar nekroziga olib kelishi mumkin. Shu sababli, dori ishlab chiqishda jigar xavfsizligi birinchi o'rinda turadi.

****Profilaktika:**** Jigar kasalliklarining oldini olish uchun sog'lom ovqatlanish, gigiyenaga rioya qilish, spirtli ichimliklardan voz kechish, toksik moddalardan ehtiyot bo'lish va emlash muhimdir. A, B, E virusli hepatitlarga qarshi vaksinalar mavjud. Ularning o'z vaqtida qo'llanishi kasalliklarning tarqalishini sezilarli darajada kamaytiradi.

Jigar — bu inson organizmidagi “kimyoviy laboratoriya” bo'lib, u faoliyatini to'xtatsa, tananing barcha tizimlari izdan chiqadi. Shu sababli, jigar salomatligini saqlash — bu umumiy salomatlikni saqlash demakdir. Farmasevtika sohasi ushbu yo'nalishda yangi, samarali va xavfsiz dori vositalarini yaratish orqali inson umrini uzaytirish imkoniyatini bermoqda.

Jigar inson organizmidagi eng yirik parenximatoz organ bo'lib, u tanadagi metabolik jarayonlarning markaziy regulyatori hisoblanadi. Jigar o'ng qovurg'a ostida joylashgan, o'rtacha 1,5–1,8 kg og'irlikka ega. U ikkita asosiy bo'lakdan iborat: o'ng va chap bo'lak. Jigar hujayralari — gepatositlar, murakkab funktsional tuzilishga ega bo'lib, organizmda yuzlab kimyoviy reaksiyalarni amalga oshiradi.

Jigar asosiy vazifalari:- Oziq moddalarning (oqsil, yog', uglevod) almashinuvini boshqaradi;

- Qon zaxirasini saqlaydi;
- Toksinlar, dori moddalarini zararsizlantiradi;
- Safro ishlab chiqaradi;
- Vitamin va mineral moddalarni saqlaydi;
- Gormonlar almashinuvini tartibga soladi.

****Jigar kasalliklari**** — bu organning tuzilishi yoki funksiyasi buzilishi natijasida yuzaga keladigan patologik holatlar majmuasidir. Jigar kasalliklarining asosiy turlari quyidagilar: hepatit, sirroz, steatoz (yog' bosish), jigar yetishmovchiligi, o'smalar va parazitlar infeksiyalar.

****Gepatitlar**** — virusli, toksik yoki autoimmun kelib chiqishga ega bo'lishi mumkin. Eng ko'p uchraydigan turlari: A, B, C, D va E virusli hepatitlardir. Ularning ichida C virusli hepatit eng xavfli hisoblanadi, chunki u surunkali shaklga o'tib, jigar sirroziga olib keladi. Gepatit B esa emlash orqali oldini olish mumkin bo'lgan kasallikdir.

****Jigar sirrozi**** — bu jigar to'qimalarining qayta o'sishi va chandiqlanishi bilan kechadigan kasallikdir. U uzoq muddatli hepatit, spirtli ichimliklarni suiiste'mol qilish yoki dori vositalarining toksik ta'siri natijasida rivojlanadi. Sirrozning klinik belgilari: holsizlik, vazn yo'qotish, sarg'ayish, qorin bo'shlig'ida suyuqlik to'planishi (astsit) va qon ketish holatlaridir.

****Jigar yog'lanishi (steatoz)**** — bu jigar hujayralarida yog' moddalari to'planishi bilan kechadigan holat bo'lib, u noto'g'ri ovqatlanish, semirish, diabet va gormonal buzilishlar natijasida yuzaga keladi. Bu kasallik o'z vaqtida davolanmasa, steatohepatit va sirrozga olib keladi.

****Farmasevtik yondashuv:**** Jigar kasalliklarini davolashda gepatoprotektorlar, antiviral dorilar, antioksidantlar va detoksikasiya vositalari keng qo'llaniladi. Gepatoprotektorlar (masalan, Essentiale, Carsil, Heptral, Silimar) jigar hujayralarini himoya qiladi va ularning regeneratsiyasini rag'batlantiradi. Antiviral vositalar (Interferon, Sofosbuvir, Lamivudin) esa virusli hepatitlarni davolashda asosiy vosita hisoblanadi.

Bundan tashqari, parhez va sog'lom turmush tarzi jigar kasalliklarining oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Yog'li, achchiq va spirtli ichimliklardan voz kechish, oqsilga boy, vitaminli ovqatlar iste'mol qilish tavsiya etiladi.

****Zamonaviy tadqiqotlar:**** So'nggi yillarda jigar regeneratsiyasini kuchaytiruvchi biotexnologik dori vositalari ishlab chiqilmoqda. Masalan, hujayra terapiyasi va gen muhandisligi asosida yaratilgan preparatlar kelajakda jigar yetishmovchiligini davolashda katta ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, o'simliklardan olingan tabiiy gepatoprotektorlar (masalan, artishok, sutqaymoq, zerdechoy) keng o'rganilmoqda.

****Jigar transplantatsiyasi**** — og'ir darajadagi jigar yetishmovchiligida qo'llaniladigan yagona samarali usuldir. Biroq, donor yetishmasligi va immunologik muammolar ushbu davolash usulini cheklaydi. Shu bois, farmasevtika sohasida jigar hujayralarini tiklovchi sun'iy analoglar ustida ilmiy izlanishlar olib borilmoqda.

****Farmakoterapiyada jigar roli:**** Jigar organizmda dori vositalarining biotransformatsiyasini amalga oshiruvchi asosiy organdir. Shuning uchun jigar faoliyatining buzilishi dori moddalarining metabolizmiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi. Masalan, paratsetamolning ortiqcha dozasi jigar nekroziga olib kelishi mumkin. Shu sababli, dori ishlab chiqishda jigar xavfsizligi birinchi o'rinda turadi.

****Profilaktika:**** Jigar kasalliklarining oldini olish uchun sog'lom ovqatlanish, gigiyenaga rioya qilish, spirtli ichimliklardan voz kechish, toksik moddalardan ehtiyot bo'lish va emlash muhimdir. A, B, E virusli hepatitlarga qarshi vaksinalar mavjud. Ularning o'z vaqtida qo'llanishi kasalliklarning tarqalishini sezilarli darajada kamaytiradi.

Jigar — bu inson organizmidagi “kimyoviy laboratoriya” bo'lib, u faoliyatini to'xtatsa, tananing barcha tizimlari izdan chiqadi. Shu sababli, jigar salomatligini saqlash — bu umumiy salomatlikni saqlash demakdir. Farmasevtika sohasi ushbu yo'nalishda yangi, samarali va xavfsiz dori vositalarini yaratish orqali inson umrini uzaytirish imkoniyatini bermiqda.

Jigar inson organizmidagi eng yirik parenximatoz organ bo'lib, u tanadagi metabolik jarayonlarning markaziy regulyatori hisoblanadi. Jigar o'ng qovurg'a ostida joylashgan, o'rtacha

1,5–1,8 kg og'irlikka ega. U ikkita asosiy bo'lakdan iborat: o'ng va chap bo'lak. Jigar hujayralari — gepatositlar, murakkab funktsional tuzilishga ega bo'lib, organizmda yuzlab kimyoviy reaksiyalarni amalga oshiradi.

Jigar asosiy vazifalari:

- Oziq moddalarning (oqsil, yog', uglevod) almashinuvini boshqaradi;
- Qon zaxirasini saqlaydi;
- Toksinlar, dori moddalarini zararsizlantiradi;
- Safro ishlab chiqaradi;
- Vitamin va mineral moddalarni saqlaydi;
- Gormonlar almashinuvini tartibga soladi.

****Jigar kasalliklari**** — bu organning tuzilishi yoki funksiyasi buzilishi natijasida yuzaga keladigan patologik holatlar majmuasidir. Jigar kasalliklarining asosiy turlari quyidagilar: gepatit, sirroz, steatoz (yog' bosish), jigar yetishmovchiligi, o'smalar va parazitlar infeksiyalar.

****Gepatitlar**** — virusli, toksik yoki autoimmun kelib chiqishga ega bo'lishi mumkin. Eng ko'p uchraydigan turlari: A, B, C, D va E virusli gepatitlardir. Ularning ichida C virusli gepatit eng xavfli hisoblanadi, chunki u surunkali shaklga o'tib, jigar sirroziga olib keladi. Gepatit B esa emlash orqali oldini olish mumkin bo'lgan kasallikdir.

****Jigar sirrozi**** — bu jigar to'qimalarining qayta o'sishi va chandiqlanishi bilan kechadigan kasallikdir. U uzoq muddatli gepatit, spirtli ichimliklarni suiiste'mol qilish yoki dori vositalarining toksik ta'siri natijasida rivojlanadi. Sirrozning klinik belgilari: holsizlik, vazn yo'qotish, sarg'ayish, qorin bo'shlig'ida suyuqlik to'planishi (astsit) va qon ketish holatlaridir.

****Jigar yog'lanishi (steatoz)**** — bu jigar hujayralarida yog' moddalari to'planishi bilan kechadigan holat bo'lib, u noto'g'ri ovqatlanish, semirish, diabet va gormonal buzilishlar natijasida yuzaga keladi. Bu kasallik o'z vaqtida davolanmasa, steatohepatit va sirrozga olib keladi.

****Farmasevtik yondashuv:**** Jigar kasalliklarini davolashda gepatoprotektorlar, antiviral dorilar, antioksidantlar va detoksikasiya vositalari keng qo'llaniladi. Gepatoprotektorlar (masalan, Essentiale, Carsil, Heptral, Silimar) jigar hujayralarini himoya qiladi va ularning regeneratsiyasini rag'batlantiradi. Antiviral vositalar (Interferon, Sofosbuvir, Lamivudin) esa virusli gepatitlarni davolashda asosiy vosita hisoblanadi.

Bundan tashqari, parhez va sog'lom turmush tarzi jigar kasalliklarining oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Yog'li, achchiq va spirtli ichimliklardan voz kechish, oqsilga boy, vitaminli ovqatlar iste'mol qilish tavsiya etiladi.

****Zamonaviy tadqiqotlar:**** So'nggi yillarda jigar regeneratsiyasini kuchaytiruvchi biotexnologik dori vositalari ishlab chiqilmoqda. Masalan, hujayra terapiyasi va gen muhandisligi asosida yaratilgan preparatlar kelajakda jigar yetishmovchiligini davolashda katta ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, o'simliklardan olingan tabiiy gepatoprotektorlar (masalan, artishok, sutqaymoq, zerdechoy) keng o'rganilmoqda.

****Jigar transplantatsiyasi**** — og'ir darajadagi jigar yetishmovchiligida qo'llaniladigan yagona samarali usuldir. Biroq, donor yetishmasligi va immunologik muammolar ushbu davolash usulini cheklaydi. Shu bois, farmasevtika sohasida jigar hujayralarini tiklovchi sun'iy analoglar ustida ilmiy izlanishlar olib borilmoqda.

****Farmakoterapiyada jigar roli:**** Jigar organizmda dori vositalarining biotransformatsiyasini amalga oshiruvchi asosiy organdir. Shuning uchun jigar faoliyatining

buzilishi dori moddalarining metabolizmiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi. Masalan, paratsetamolning ortiqcha dozasi jigar nekroziga olib kelishi mumkin. Shu sababli, dori ishlab chiqishda jigar xavfsizligi birinchi o'rinda turadi.

****Profilaktika:**** Jigar kasalliklarining oldini olish uchun sog'lom ovqatlanish, gigiyenaga rioya qilish, spirtli ichimliklardan voz kechish, toksik moddalardan ehtiyot bo'lish va emlash muhimdir. A, B, E virusli hepatitlarga qarshi vaksinalar mavjud. Ularning o'z vaqtida qo'llanishi kasalliklarning tarqalishini sezilarli darajada kamaytiradi.

Jigar — bu inson organizmidagi “kimyoviy laboratoriya” bo'lib, u faoliyatini to'xtatsa, tananing barcha tizimlari izdan chiqadi. Shu sababli, jigar salomatligini saqlash — bu umumiy salomatlikni saqlash demakdir. Farmasevtika sohasi ushbu yo'nalishda yangi, samarali va xavfsiz dori vositalarini yaratish orqali inson umrini uzaytirish imkoniyatini bermoqda.

Jigar inson organizmidagi eng yirik parenximatoz organ bo'lib, u tanadagi metabolik jarayonlarning markaziy regulyatori hisoblanadi. Jigar o'ng qovurg'a ostida joylashgan, o'rtacha 1,5–1,8 kg og'irlikka ega. U ikkita asosiy bo'lakdan iborat: o'ng va chap bo'lak. Jigar hujayralari — gepatositlar, murakkab funktsional tuzilishga ega bo'lib, organizmda yuzlab kimyoviy reaksiyalarni amalga oshiradi.

Jigar asosiy vazifalari:

Oziq moddalarning (oqsil, yog', uglevod) almashinuvini boshqaradi;

Qon zaxirasini saqlaydi;

Toksinlar, dori moddalarini zararsizlantiradi;

Safro ishlab chiqaradi;

Vitamin va mineral moddalarni saqlaydi;

Gormonlar almashinuvini tartibga soladi.

****Jigar kasalliklari**** — bu organing tuzilishi yoki funksiyasi buzilishi natijasida yuzaga keladigan patologik holatlar majmuasidir. Jigar kasalliklarining asosiy turlari quyidagilar: gepatit, sirroz, steatoz (yog' bosish), jigar yetishmovchiligi, o'smalar va parazitlar infeksiyalar.

****Gepatitlar**** — virusli, toksik yoki autoimmun kelib chiqishga ega bo'lishi mumkin. Eng ko'p uchraydigan turlari: A, B, C, D va E virusli hepatitlardir. Ularning ichida C virusli gepatit eng xavfli hisoblanadi, chunki u surunkali shaklga o'tib, jigar sirroziga olib keladi. Gepatit B esa emlash orqali oldini olish mumkin bo'lgan kasallikdir.

****Jigar sirrozi**** — bu jigar to'qimalarining qayta o'sishi va chandiqlanishi bilan kechadigan kasallikdir. U uzoq muddatli gepatit, spirtli ichimliklarni suiiste'mol qilish yoki dori vositalarining toksik ta'siri natijasida rivojlanadi. Sirrozning klinik belgilari: holsizlik, vazn yo'qotish, sarg'ayish, qorin bo'shlig'ida suyuqlik to'planishi (astsit) va qon ketish holatlaridir.

****Jigar yog'lanishi (steatoz)**** — bu jigar hujayralarida yog' moddalari to'planishi bilan kechadigan holat bo'lib, u noto'g'ri ovqatlanish, semirish, diabet va gormonal buzilishlar natijasida yuzaga keladi. Bu kasallik o'z vaqtida davolanmasa, steatohepatit va sirrozga olib keladi.

****Farmasevtik yondashuv:**** Jigar kasalliklarini davolashda gepatoprotektorlar, antiviral dorilar, antioksidantlar va detoksikasiya vositalari keng qo'llaniladi. Gepatoprotektorlar (masalan, Essentiale, Carsil, Heptral, Silimar) jigar hujayralarini himoya qiladi va ularning regeneratsiyasini rag'batlantiradi. Antiviral vositalar (Interferon, Sofosbuvir, Lamivudin) esa virusli hepatitlarni davolashda asosiy vosita hisoblanadi.

Bundan tashqari, parhez va sog'lom turmush tarzi jigar kasalliklarining oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Yog'li, achchiq va spirtli ichimliklardan voz kechish, oqsilga boy, vitaminli ovqatlar iste'mol qilish tavsiya etiladi.

****Zamonaviy tadqiqotlar:**** So'nggi yillarda jigar regeneratsiyasini kuchaytiruvchi biotexnologik dori vositalari ishlab chiqilmoqda. Masalan, hujayra terapiyasi va gen muhandisligi asosida yaratilgan preparatlar kelajakda jigar yetishmovchiligini davolashda katta ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, o'simliklardan olingan tabiiy gepatoprotektorlar (masalan, artishok, sutqaymoq, zerdechoy) keng o'rganilmoqda.

****Jigar transplantatsiyasi**** — og'ir darajadagi jigar yetishmovchiligida qo'llaniladigan yagona samarali usuldir. Biroq, donor yetishmasligi va immunologik muammolar ushbu davolash usulini cheklaydi. Shu bois, farmasevtika sohasida jigar hujayralarini tiklovchi sun'iy analoglar ustida ilmiy izlanishlar olib borilmoqda.

****Farmakoterapiyada jigar roli:**** Jigar organizmda dori vositalarining biotransformatsiyasini amalga oshiruvchi asosiy organdir. Shuning uchun jigar faoliyatining buzilishi dori moddalarining metabolizmiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi. Masalan, paratsetamolning ortiqcha dozasi jigar nekroziga olib kelishi mumkin. Shu sababli, dori ishlab chiqishda jigar xavfsizligi birinchi o'rinda turadi.

****Profilaktika:**** Jigar kasalliklarining oldini olish uchun sog'lom ovqatlanish, gigiyenaga rioya qilish, spirtli ichimliklardan voz kechish, toksik moddalardan ehtiyot bo'lish va emlash muhimdir. A, B, E virusli hepatitlarga qarshi vaksinalar mavjud. Ularning o'z vaqtida qo'llanishi kasalliklarning tarqalishini sezilarli darajada kamaytiradi.

Jigar — bu inson organizmidagi “kimyoviy laboratoriya” bo'lib, u faoliyatini to'xtatsa, tananing barcha tizimlari izdan chiqadi. Shu sababli, jigar salomatligini saqlash — bu umumiy salomatlikni saqlash demakdir. Farmasevtika sohasi ushbu yo'nalishda yangi, samarali va xavfsiz dori vositalarini yaratish orqali inson umrini uzaytirish imkoniyatini bermoqda.

Jigar inson organizmidagi eng yirik parenximatoz organ bo'lib, u tanadagi metabolik jarayonlarning markaziy regulyatori hisoblanadi. Jigar o'ng qovurg'a ostida joylashgan, o'rtacha 1,5–1,8 kg og'irlikka ega. U ikkita asosiy bo'lakdan iborat: o'ng va chap bo'lak. Jigar hujayralari — gepatositlar, murakkab funktsional tuzilishga ega bo'lib, organizmda yuzlab kimyoviy reaksiyalarni amalga oshiradi.

Jigar asosiy vazifalari:

- Oziq moddalarning (oqsil, yog', uglevod) almashinuvini boshqaradi;
- Qon zaxirasini saqlaydi;
- Toksinlar, dori moddalarini zararsizlantiradi;
- Safro ishlab chiqaradi;
- Vitamin va mineral moddalarni saqlaydi;
- Gormonlar almashinuvini tartibga soladi.

****Jigar kasalliklari**** — bu organning tuzilishi yoki funksiyasi buzilishi natijasida yuzaga keladigan patologik holatlar majmuasidir. Jigar kasalliklarining asosiy turlari quyidagilar: gepatit, sirroz, steatoz (yog' bosish), jigar yetishmovchiligi, o'smalar va parazitlar infeksiyalar.

****Gepatitlar**** — virusli, toksik yoki autoimmun kelib chiqishga ega bo'lishi mumkin. Eng ko'p uchraydigan turlari: A, B, C, D va E virusli hepatitlardir. Ularning ichida C virusli gepatit eng xavfli hisoblanadi, chunki u surunkali shaklga o'tib, jigar sirroziga olib keladi. Gepatit B esa emlash orqali oldini olish mumkin bo'lgan kasallikdir.

****Jigar sirrozi**** — bu jigar to‘qimalarining qayta o‘shishi va chandiqlanishi bilan kechadigan kasallikdir. U uzoq muddatli gepatit, spirtli ichimliklarni suiiste‘mol qilish yoki dori vositalarining toksik ta‘siri natijasida rivojlanadi. Sirrozning klinik belgilari: holsizlik, vazn yo‘qotish, sarg‘ayish, qorin bo‘shlig‘ida suyuqlik to‘planishi (astsit) va qon ketish holatlaridir.

****Jigar yog‘lanishi (steatoz)**** — bu jigar hujayralarida yog‘ moddalari to‘planishi bilan kechadigan holat bo‘lib, u noto‘g‘ri ovqatlanish, semirish, diabet va gormonal buzilishlar natijasida yuzaga keladi. Bu kasallik o‘z vaqtida davolanmasa, steatohepatit va sirrozga olib keladi.

****Farmasevtik yondashuv:**** Jigar kasalliklarini davolashda gepatoprotektorlar, antiviral dorilar, antioksidantlar va detoksikasiya vositalari keng qo‘llaniladi. Gepatoprotektorlar (masalan, Essentiale, Carsil, Heptral, Silimar) jigar hujayralarini himoya qiladi va ularning regeneratsiyasini rag‘batlantiradi. Antiviral vositalar (Interferon, Sofosbuvir, Lamivudin) esa virusli gepatitlarni davolashda asosiy vosita hisoblanadi.

Bundan tashqari, parhez va sog‘lom turmush tarzi jigar kasalliklarining oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Yog‘li, achchiq va spirtli ichimliklardan voz kechish, oqsilga boy, vitaminli ovqatlar iste‘mol qilish tavsiya etiladi.

Zamonaviy tadqiqotlar: So‘nggi yillarda jigar regeneratsiyasini kuchaytiruvchi biotexnologik dori vositalari ishlab chiqilmoqda. Masalan, hujayra terapiyasi va gen muhandisligi asosida yaratilgan preparatlar kelajakda jigar yetishmovchiligini davolashda katta ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, o‘simliklardan olingan tabiiy gepatoprotektorlar (masalan, artishok, sutqaymoq, zerdechoy) keng o‘rganilmoqda.

****Jigar transplantatsiyasi**** — og‘ir darajadagi jigar yetishmovchiligida qo‘llaniladigan yagona samarali usuldir. Biroq, donor yetishmasligi va immunologik muammolar ushbu davolash usulini cheklaydi. Shu bois, farmasevtika sohasida jigar hujayralarini tiklovchi sun‘iy analoglar ustida ilmiy izlanishlar olib borilmoqda.

****Farmakoterapiyada jigar roli:**** Jigar organizmda dori vositalarining biotransformatsiyasini amalga oshiruvchi asosiy organdir. Shuning uchun jigar faoliyatining buzilishi dori moddalarining metabolizmiga to‘g‘ridan-to‘g‘ri ta‘sir ko‘rsatadi. Masalan, paratsetamolning ortiqcha dozasi jigar nekroziga olib kelishi mumkin. Shu sababli, dori ishlab chiqishda jigar xavfsizligi birinchi o‘rinda turadi.

****Profilaktika:**** Jigar kasalliklarining oldini olish uchun sog‘lom ovqatlanish, gigiyenaga rioya qilish, spirtli ichimliklardan voz kechish, toksik moddalardan ehtiyot bo‘lish va emlash muhimdir. A, B, E virusli gepatitlarga qarshi vaksinalar mavjud. Ularning o‘z vaqtida qo‘llanishi kasalliklarning tarqalishini sezilarli darajada kamaytiradi.

Jigar — bu inson organizmidagi “kimyoviy laboratoriya” bo‘lib, u faoliyatini to‘xtatsa, tananing barcha tizimlari izdan chiqadi. Shu sababli, jigar salomatligini saqlash — bu umumiy salomatlikni saqlash demakdir. Farmasevtika sohasi ushbu yo‘nalishda yangi, samarali va xavfsiz dori vositalarini yaratish orqali inson umrini uzaytirish imkoniyatini bermoqda.

Xulosa:

Jigar kasalliklari inson salomatligi uchun eng xavfli patologiyalar qatoriga kiradi. Ularni erta aniqlash, to‘g‘ri tashxis qo‘yish va farmakoterapevtik yondashuvni qo‘llash orqali kasallik oqibatlarini kamaytirish mumkin. Zamonaviy farmasevtika sohasi jigarni himoya qiluvchi, qayta tiklovchi va detoksikatsion xususiyatlarga ega yangi preparatlar yaratishda muhim rol o‘ynamoqda. Har bir inson sog‘lom turmush tarziga amal qilib, jigar salomatligini asrash kerak.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. "Jigar kasalliklarini davolash bo'yicha milliy qo'llanma", 2024.
2. Karimov B., "Gepatologiya asoslari", Toshkent tibbiyot nashriyoti, 2023.
3. World Health Organization (WHO), "Global Hepatitis Report", 2023.
4. European Association for the Study of the Liver (EASL), "Clinical Practice Guidelines", 2024.
5. Rahimova M., "Farmakoterapiya: Gepatoprotektorlar va ularning tibbiyotdagi o'rni", Tibbiyot jurnali, 2022
6. National Institute of Health (NIH), "Liver Disease Research and Innovations", 2024.